

МОДЕЛ
НА НАЦИОНАЛНОТО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ ПО
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В IV КЛАС
ЗА УЧЕБНАТА 2019 – 2020 ГОДИНА

1. Цели на Националното външно оценяване по български език и литература (БЕЛ) в IV клас

Националното външно оценяване по български език и литература в края на IV клас цели да установи постигането на изискванията за резултатите от обучението по български език и литература в края на началния етап на основно образование, определени с държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка (Наредба № 5 от 30.11.20015 г. за общообразователната подготовка).

С Националното външно оценяване по български език и литература в IV клас се проверяват следните знания и умения на учениците:

- уменията за четене и разбиране на текстове в различен жанр (включително анотации на детски книги, кратки текстове от детски енциклопедии, инструкции за използване на уреди или указания за игри или др.);
- уменията за възприемане и интерпретация на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от българската и световната литературна класика за деца;
- уменията за създаване на текст с определена комуникативна цел;
- базови знания за строежа на езика и езиковите, и речевите единици;
- уменията за прилагане на основни правила на българския книжовен език.

2. Специфика на теста по български език и литература за НВО в IV клас

2.1. Структурни особености на теста

Тестът за НВО в края на IV клас включва 3 части, всяка от които съдържа различен брой задачи, обвързани с конкретен текст:

- 1) *Диктовка и езикови задачи с избираем отговор*
- 2) *Текст за четене с разбиране и тестови задачи към него - с избираем и със свободен отговор*
- 3) *Речева задача с творчески характер, изискваща свободен отговор*

Първата част на теста включва диктовка и езикови задачи. Диктовката е с обем от 40 до 60 думи и с прогнозно време за изпълнение 10 минути. Чрез диктовката се проверяват умения за прилагане на изучени правописни, но не и

пунктуационни правила. Езиковите задачи към диктовката са 6-10 броя с избираем отговор и са насочени към базови компетентности, свързани с приложния характер на езика. Избираемите отговори са три, като само един е верен. Прогнозното време за изпълнение на задачите е 10 минути.

Втората част на теста се състои от текст и задачи за четене с разбиране към него – 3 задачи с избираем отговор и 6 задачи със свободен отговор. Прогнозното време за изпълнение на теста е 25 минути и включва времето за решаване на задачите и съставянето на свободните отговори, както и времето за четене на текста.

Третата част на теста (субтест 3) включва задача с творчески характер, която може да е свързана със:

- създаване на кратък текст със свободен отговор на въпрос;
- редактиране на текст;
- създаване на кратък текст по картинка/ картинки;
- създаване на текст по картинка и словесна опора.

Създаваният от учениците текст е с обем от 3-5 изречения и с прогнозно време за изпълнение 15 минути.

2.2. Проверявано учебно съдържание през учебната 2019-2020 година

Подборът на учебното съдържание, проверявано през учебната 2019-2020 година, гарантира проверка на очаквани резултати от обучението по определените области на компетентност в Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка.

Езиковата компетентност, проверявана чрез **диктовка**, е свързана с прилагане на изучените правила на книжовния език, базови за езиковата култура – правописни правила за озвучаване и обеззвучаване на съгласни, за правилно записване на гласни в неударена позиция, за правилно писане на думи без свое ударение и др.

Област на компетентност	Знания, умения и отношения
Езикови компетентности	Прилага правописни правила за гласни и за съгласни звукове в различни фонетични позиции
Комуникативноречеви компетентности	Пише под диктовка текст в съответствие с изучените правописни правила.

Езиковите задачи проверяват онези аспекти на езиковата компетентност, които са определени с очакваните резултати от Държавния образователен стандарт

за общообразователната подготовка, и допълват информацията за владенето на книжовните норми, проверявани с диктовката.

Област на компетентност	Знания, умения и отношения
Езикови компетентности	Разпознава видове морфемии (представка и корен).
	Образува нови думи с изучените морфемии: сродни думи, сложни думи.
	Разпознава частите на речта (съществителни имена, прилагателни имена, глаголи, лични местоимения и числителни имена).
	Определя граматически признаци на изучените части на речта.
	Употребява уместно в речта думи с близко значение и думи с противоположно значение (синоними и антоними).
	Разграничава словосъчетание от изречение.
	Разграничава просто изречение от сложно изречение.

Уменията за **четене с разбиране**, проверявани със субтест 2, обхващат литературната и социокултурната компетентност, като се фокусират върху приложния аспект на езика.

Текстът за четене с разбиране е кратък, печатен, линейно последователен. Освен от познатите на учениците жанрове може да се включат и текстове от ежедневно речева практика на ученика/учениците: анотация на детска книга, инструкция за домакински уред или указание за игра.

Задачите за четене с разбиране на художествен текст са насочени към откриване спецификата на такъв вид текст, изразните му средства и смисъла на прочетеното.

Литературни компетентности	Разграничава художествен и нехудожествен текст.
	Прави коментар в отговор на въпроси, свързани със съдържанието на художествения текст.
	Открива повторение, сравнение и олицетворение.
	Открива значението на непознати думи в контекста на произведението.
Социокултурни компетентности	Доказва, че е разбрал смисъла на прочетеното.
	Чете с разбиране материали от детски списания, енциклопедии, достъпна информация от интернет.

Задачата с творчески характер може да включва допълнителни условия, които са свързани с комуникативноречевите и социокултурните компетентности.

Комуникативноречев и компетентности	Ориентира се в комуникативноречевата ситуация (Кой говори? На кого говори? Защо? Кога? Как? Къде?).
	Уместно употребява езикови и неезикови средства според комуникативната ситуация.
	Прави умозаклучения и изводи, свързани със съдържанието, с езика и със структурата на текста
	Изразява собствено мнение и го аргументира с оглед на ситуацията на общуване.
	Съчинява текст по словесна опора, по картина и словесна опора или по серия от картини.

3. Вид и времетраене на изпита

- Националното външно оценяване на учениците от IV клас се осъществява чрез писмено изпитване.

Времетраенето е 60 минути, а за учениците със специални образователни потребности е до 40 минути над определеното време.

4. Примерни текстове и видове задачи

Тестът по български език и литература за НВО в IV клас съдържа:

- 9-13 задачи с избираем отговор с три възможности за отговор, от които само един е правилен;
- 6 задачи с кратък свободен отговор;
- 1 задача с разширен свободен отговор.

4.1. Примерен текст за диктовка

Бездомната птичка

В градския парк едно самотно гълъбче трепереше от студ. Измъчваше го глад и си търсеше храна. На едно близко дърво то зърна къщичка за птички. В нея имаше трохички хляб. Птичето се приюти на топло и беше много щастливо. То заспа спокойно в студената нощ.

4.2. Примерна задача със структуриран отговор с три възможности за отговор:

Каква част на речта е думата девет?

- А) съществително име
- Б) числително име
- В) прилагателно име

4.3. Примерен текст за четене с разбиране

В тази книжка са събрани 101 гатанки - най-хубавите от българския фолклор. Прочетете ги внимателно и се опитайте сами да ги отгатнете! Ако се затрудните, вгледайте се в цветните илюстрации - с тяхна помощ по-лесно ще откриете верните отговори.

Година на издаване: 2007, изд. XXXX, корица мека, страници 16.

4.4. Пример за задача с кратък свободен отговор

- *Защо ти би прочел тази книжка? Посочи поне две причини според теб.*

Първа причина.....

Втора причина.....

4.3. Примерни задачи с разширен свободен отговор:

- *Твой любим роднина (майка, татко, баба, дядо или друг - избери един от тях) има рожден ден. Как ще се обърнеш към него и какво ще му пожелаеш? Запиши с 3-4 изречения.*
- *Състави кратък текст по снимката, като си помагаш с дадените ключови думи.*

www.shutterstock.com • 683778082

Ключови думи:
*училищен двор, засаждат,
копаят, поливат, зариват,
доволни, ще расте, ще дава
плодове, ще радва децата.*

5. Оценяване

- Оценяването се осъществява по стандартизирани критерии, като всяка задача се оценява с брой точки, съобразно със спецификата, трудността и логиката на решението на задачата.
- Всеки критерий към диктовката се оценява според броя на съотнесените с него думи, съдържащи съответните правописни особености.
- Всяка вярно решена тестова задача с избираем отговор се оценява с 1 точка за правилен отговор и с 0 т. за грешен отговор.
- Задачите с кратък свободен отговор се оценяват по двустепенна и по тристепенна скала, която освен за приемлив и неприемлив отговор, включва и критерий за частично приемлив отговор.
- Броят точки за речевата задача със свободен отговор се определя в зависимост от степента на постигане на определените критерии, свързани със смисловото

единство и езиковата свързаност на написаното, с уместната употреба на думите, правопис и пунктуация.

Примерни критерии за оценяване на речевата задача:

- ✓ Жанрова идентичност на текста
 - ✓ Смесово единство на текста
 - ✓ Езикова свързаност на текста
 - ✓ Уместна употреба на думите
 - ✓ Правилно изграждане на изреченията
- Резултатът от теста се образува като сбор от получения брой точки за всички задачи.
 - Оценките от националното външно оценяване в края на IV се изразяват в брой точки, без да се приравняват към оценки, и се вписват в удостоверението за завършен начален етап на основно образование.